

УДК 821.161.2.09Шевченко Т.

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2022.1.3>

## А. О. ГУДИМА

кандидат філологічних наук,

асистентка кафедри історії української літератури, теорії літератури і літературної творчості,  
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

Електронна пошта: [annaheidyma@knu.ua](mailto:annaheidyma@knu.ua)

<http://orcid.org/0000-0003-2081-0791>

### ОБРАЗ ВЕРСТОВОГО СТОВПА У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ Т. ШЕВЧЕНКА

У творчому доробку Т. Шевченка образ верстового стовпа зустрічаємо на полотні «Катерина» (1842) та в повістях «Капитанша» (1855) і «Прогулка с удовольствием и не без морали» (1855–1856), образ верстового шляху – в поемі «Якби тобі довелося...» (1849) та у вірші «Ісаія. Глава 35 (Подражаніє)» (1859). Образ верстви не належить до часто вживаних, а швидше знаходиться на узбіччі образної системи митця, зважаючи на поодинокість його вжитку. Серед образів українського світу він аж ніяк не міг посісти визначальне місце, позаяк для справжньої України – Шевченківської України – такі стовпи є неавтентичними і неприродними.

На полотні «Катерина» мікрообраз верстового стовпа поруч із макрообразом офіцера виступають знаками «світу московсько-імперського зла» (В. Іванишин), що чинить наругу над українським дівоцтвом і народом загалом. Застосовуючи виражальні можливості образотворчого мистецтва, митець пише цей світ темним як протиставлення українському світу, що змальований осонцем.

У повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали», написаній на засланні, Т. Шевченко, згадуючи верстви, вдається до «езопівської мови». Більшою мірою йому доводиться говорити натяками: замість того, щоб приносити користь, верстви дезорієнтують українців, стають причиною пошкодження їхнього майна. Звідси й непотрібність, недоцільність верстових стовпів на українських шляхах – де б вони не пролягали: чи то серед степу, чи то серед лісу. Говорячи про природу, звертаємо увагу, Т. Шевченко висловлюється серйозно і піднесено, тут немає місця жартам, іронії. Навпаки, розмова про верстви – набуває зовні несерйозного, жартівливого відтінку, за яким проглядається внутрішнє неприйняття автором цих імперських знаків: від верстов у степу тісно; ті ж, що серед лісу, – «іродові версти», – немов сатана підсовує під екіпаж. Водночас сухі пні, через які так само ламаються вісі, як і через верстви, – «поставлені Богом».

У поетичних творах Т. Шевченка «Якби тобі довелося...» та «Ісаія. Глава 35 (Подражаніє)» верстовий шлях трактується як невольницький. Образ верстових шляхів у останньому вірші набуває універсального значення, виступаючи символом невольництва загалом, а не лише українського.

**Ключові слова:** Т. Шевченко, образ верстового стовпа, образ москаля, український пейзаж, полотно «Катерина».

**Постановка проблеми.** Образ верстового стовпа, вперше виявлений у творчому доробку Т. Шевченка в малярстві – полотні «Катерина» (1842), також відображений у прозі й поезії, не належить до часто вживаних, а швидше знаходиться на узбіччі образної системи митця, зважаючи на поодинокість його вжитку. Проте цей образ, без сумніву, несе потужні смисли, з огляду вже на першу його знакову появу – на знаменитому полотні – й відіграє символічну роль. А присутність образу верстового стовпа

в різних видах творчості дає цікавий матеріал для компаративних і міждисциплінарних студій. Тож своїм завданням бачимо проаналізувати сенси образу-символу верстового стовпа/шляху на полотні «Катерина» та в наступних творах, зокрема повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали» (1855–1856), а також поетичних: «Якби тобі довелося...» (1849) та «Ісаія. Глава 35 (Подражаніє)» (1859), та порівняти їх.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Серед шевченкознавчих праць, дотичних

до предмета нашого дослідження, варто відзначити насамперед розвідку В. Іванишина про полотно «Катерина» [Іванишин], присвячене її образно-символічному аналізу, зокрема й образу верстового стовпа. Серед праць про ідейно-тематичне наповнення, поетику повістей Т. Шевченка звертаємося до низки студій [Білецький], [Ласло-Куцюк], [Боронь] та про пейзаж у прозі Т. Шевченка [Демчук].

**Виклад основного матеріалу.** Образ верстового стовпа не належить до базових Шевченкових образів. Серед образів українського світу він аж ніяк не міг посісти визначальне місце, позаяк для справжньої України – Шевченківської України – такі стовпи – імперський послід – є неавтентичними і неприродними. Це один із видимих знаків, що демонстрували належність України до загальноросійського імперського простору; виявляв підневільне становище України, що являє зокрема полотно «Катерина». Семантично цей образ дотикається мотиву отечества, престолу в поетичних творах, антитетичного до мотиву України.

Тож верстовий стовп постає на полотні поруч із зеленим дубом, могилами, вітряком, широким степом та небом над ним як один із мікрообразів українського пейзажу – «немов устромлений у <...> ідилічний пейзаж: смугастий *верстовий стовп* (виділення В. Іванишина. – А. Г.) – неприродний і чужий у цьому українському світі, як і той москаль на коні» [Іванишин : 15]. Проникливий інтерпретатор полотна «Катерина» В. Іванишин звертає увагу, що «їх казенна однотипність і схожість підкреслюється ще й спільністю кольорів – у малюнку стовпа та в одязі офіцера» [Іванишин : 15]. Московщина тут дає про себе знати як наруга над українським дівочтвом та народом загалом. Застосовуючи виражальні можливості образотворчого мистецтва, митець пише «світ московсько-імперського зла, знаками якого виступають макрообраз *офіцера* і мікрообрази *верстового стовпа* та похідної *колоні москалів*» (виділення автора. – А. Г.) [Іванишин : 17] темним як протиставлення українському світу, що змальований осонцем.

В академічному «Словнику української мови» верстовий стовп тлумачиться як «один із стовпів, які ставилися біля дороги на віддалі верстви один від одного для визначення

відстані між певними пунктами» [Словник], а верстовий шлях – як «шлях, на якому стовпами відзначені верстви» [Словник]. Загалом верстові стовпи служили дорожніми знаками, що стояли уздовж найважливіших шляхів імперії і показували верстви, були орієнтирами для мандрівників. Встановлені за Катерини ІІ, за царя Миколи І вони набули однакового вигляду – чорно-білого. Тож у Т. Шевченка верстовий стовп – саме часів Російської імперії. Смугасті верстви виділялися на місцевості, привертаючи до себе увагу. В. Іванишин наголошує, що встановлення верстових стовпів в Україні в часі «збіглося з остаточним закріпаченням українських селян, для яких ці дорожні знаки стали символами поневолення України і ненависного кріпацтва. Відомі випадки, коли селяни, інстинктивно вловлюючи тут певну причинну взаємозалежність, потай сплювали, звалювали, викрадали ці стовпи, наївно сподіваючись, що з ними зникне і московська неволя» [Іванишин : 15]. Існували верстви із зображеннями двоголових орлів – імперського герба, чого, однак, не спостерігаємо на верстовому стовпі, що на полотні «Катерина».

У прозовій спадщині, створюваній на засланні, зважаючи на обставини і призначення творів до друку, а відтак і постійну оглядку на цензуру, вільного висловлення Т. Шевченком своїх міркувань – бути не могло. «У письменника багато фактів, про які йому хотілось би розповісти; у нього є визначене ставлення до цих фактів, яке йому хотілося б висловити, хоч він добре усвідомлює труднощі прямого висловлювання. ... Але зате ми широко і всебічно, незважаючи на неминучу “езопівську мову”, впізнаємо одну особу, яка присутня майже всюди, – особу самого автора, головного героя цих повістей – самого Тараса Григоровича Шевченка» [Білецький : 230].

У повістях згадки про верстви (верстові стовпи) зустрічаємо в «Капитанши» та в «Прогулке с удовольствием и не без морали». У повісті «Капитанша» увагу наратора привертають верстви на навдивожу рівній поверхні: «Я посмотрел вокруг, думал, что и в самом деле где-нибудь увижу хоть маленькую горку, – ничего не бывало: равнина, однообразная равнина, перерезанная черною полосой почтовой дороги, утыканной кой-где ракишником

и пестрыми столбами, именуемыми верстами» [Шевченко 2003в : 293]. Тут хіба дізнаємося про верстові стовпи як такі, що розташовувалися уздовж поштової дороги, їхній зовнішній вигляд, а також те, що вони на рівнині неабияк виділялися. Наратор при цьому подорожує російською місцевістю, й перед нашим зором постають типові «декорації» російського пейзажу, відмінні від українського: суцільна рівнина (натомість українська земля всіяна могилами), ракітник (натомість – розлогі верби), верстви (яких, попри те, що повісті нагадують дорожні замітки, на рідній землі Т. Шевченко не змальовує, за єдиним випадком, про який поведемо мову далі), а також «серые бревенчатые избы» [Шевченко 2003в : 294] (натомість – біленькі хатки); та й «костюм, язык, физиономии – совершенно все другое» [Шевченко 2003в : 294], – немов підсумовує Т. Шевченко.

Значно більший інтерес викликає в цьому разі повість «Прогулка с удовольствием и не без морали». З огляду на це на ній варто зупинитися детальніше. Тож розповідач, охочий зустріти «прекрасную украинскую весну где-нибудь подальше от города», покидає золототерхий Київ заради «самого живописного уголка Киевской губернии, верстах в трех от местечка Лысянки» [Шевченко 2003г : 208] – за двісті верстов від Києва – села Гнилі Будища. Що прикметно, на цьому шляху до кінцевої мети поїздки в тексті повісті ніде верстові стовпи не зринають. Київська губернія, якою подорожує розповідач, – саме ті місця, де «не пройдете версты поля, не украшенного высокой могилой, а иногда и десятком могил» [Шевченко 2003г : 267] «и не увидите ни одной развалины» [Шевченко 2003г : 267] – як простір свободи. «...моя прекрасная, могучая, вольнолюбивая Украина, – промовляє Т. Шевченко, – туго начиняла своим вольным и вражьем трупом неисчислимые огромные курганы. Она своей славы на *поталу* не давала, ворага деспота под ноги топтала и свободная, нерастленная умирала» [Шевченко 2003г : 267].

На сторінках повісті зустрічаються пейзажі, що викликають замилювання в розповідача-художника та змальовувані ним на полотні, як-от: Гнилий Тікич, вітряки, молодий березовий гай, «любимый пригорок, осененный

дубовым крестом» [Шевченко 2003г : 258–259] – «божественная природа» [Шевченко 2003г : 253], яку розповідач полюбляв споглядати поблизу маєтку свого родича в різному освітленні. Дорогою до молодят Курнатовських розповідач милується на «едва позеленевшее поле, уставленное изредка суховерхими дубами» [Шевченко 2003г : 266] – «райскою местностью» [Шевченко 2003г : 266]. А вже поруч із обійстям Курнатовських із благоговінням зупиняється перед «старым, сухим огромным кленом», що «распустил свои обнаженные ветви, как патриарх седой воздел дряхлеющие руки над чадами чад своих, моля о благословении Вездесущего» [Шевченко 2003г : 289] або милується «суховерхим патриархом», «широковетвистым Мафусаилом» [Шевченко 2003г : 312] – старим дубом; «очаровательной картиной» [Шевченко 2003г : 301] суміжних із Курнатовськими земель; «прекрасной, величественной картиной» Дніпра ранньою весною і гігантмосту [Шевченко 2003г : 325].

Говорячи про природу, звертаємо увагу, Т. Шевченко висловлюється серйозно і піднесено, тут немає місця жартам, іронії. «Красота на меня, – промовляє автор у творі, – в чем бы она ни проявлялась, в существе ли живущем или прозябающем, всегда имеет одинаковое и благодетельное влияние. Под ее благим влиянием я чувствую себя другим, обновленным человеком, чем-то вроде старого младенца» [Шевченко 2003г : 261]. З-під пера автора, коли йдеться про зображувані пейзажі, постає «ідеальний образ України, пам'яттю про яку він жив» [Ласло-Куцюк : 259]; «приціл його – прекрасне, головно краса всього, що знаходиться на його рідній землі» [Ласло-Куцюк : 262], за такими принципами зображується природа.

Навпаки, розмова про верстви – набуває зовні несерйозного, жартівливого відтінку, за яким проглядається значимий підтекст. Власне, в цьому разі вкрай доречними є прояснення самого Т. Шевченка: «Земляки мои, в том числе и я, самую серьезную материю не могут не проткать хоть слегка, хоть едва заметной шуточкой» [Шевченко 2003г : 298]. Розмова про верстви продовжує міркування автора про колись свободолюбиві Київщину і Полтавщину та покірні Волинь і Поділля: про значення могил та руїн замків і палат. Йдучи за

текстом повісті, необхідно зазначити, що образ верстового стовпа зринає, коли мова торкається труднощів і перешкод у дорозі. Розповідач наводить бувальщину про свого земляка, який, заснувши на шляху, ухитрився зламати вісь серед білого дня серед широкого степу через нову верству край дороги. На це простакуватий і наївний українець (за Т. Шевченком – «непорочний» земляк [Шевченко 2003г : 269]) «с расстановкою проговорил: “Проклятая нимота що наробыла, доброму чоловікови и в степу тисно стало!”» [Шевченко 2003г : 268]. І хоча в описаному епізоді саме сонливість і неухважність земляка були причиною «катастрофи», коментар аж надто промовистий. На нашу думку, тісно в широкому українському степу від верстов – саме Т. Шевченкові, таким є його внутрішнє відчуття.

На противагу, коли посеред «бархатной дороги» «как нарочно, сухой пень выйдет из лесу, как разбойник Гаркуша» [Шевченко 2003г : 268], через що декілька поколінь українців ламають свої вісі, вони, українці, до цього ставляться терпляче: «Хоть бы зарубка, хоть бы тень намерения уничтожить этого сокрушителя осей. Ничего, ни малейшего знака. “Пускай стоит себе, где его Бог поставил”» [Шевченко 2003г : 268]. Такими, отже, є міркування про доречність верстових стовпів у степу.

У цілому наратив твору «становить монолог розповідача, крізь суб'єктивне сприйняття й оцінку якого подано зображувані події» [Боронь : 66]. Однак, наскільки слушними верствами є в лісі, дізнаємося з міркувань візника: «Вот тебе и версты! Они только помеха в лесу, ничего больше» [Шевченко 2003г : 267]; «Заглядишься на его, *ирода размалеванного* (виділення наше. – А. Г.), а пень или ухабина как тут. Будто сам сатана, не при нас сказано, – и он перекрестился, – подсухнет под экипаж. Вот вам и версты. Вам-то, разумеется, ничего. Вы любуетесь ею, сколько хотите, читаете себе цифру и ничего больше. А нашему брату так не под стать этим делом заниматься. Слава Богу, что я неграмотный, а то бы часто доставалось мне за эти *иродовы версты* (виділення наше. – А. Г.). И кто их повывдумывал? Верно, москали, чтобы в поход ходитъ было веселее. Больше некому выдумать такую штуку.

Проговоривши остроумное заключение, он достал из-за пазухи трубку, огниво и стал высекать огонь» [Шевченко 2003г : 268].

Прикметно, що «іродовий» – один із епітетів, вживаних автором щодо російських військових, як-от у повісті «Княгиня»: «Да и драгуния ж это была! Чтобы она к нам никогда не возвращалась. Да, таки дала знать себя эта проклята драгуния! Не одна чернобрывка умылася слезами, провожавши эту *иродову драгунию* (виділення наше. – А. Г.)» [Шевченко 2003г : 166]. Тож спосіб називання автором верстов іродом розмальованим, іродовими верствами, погоджуємося з Н. Демчук, говорить «не так про світ, який змальовує автор, як про самого автора» [Демчук : 25], його ставлення до зображуваного.

Тож таким способом, резюмуємо, Т. Шевченко промовляє, що у степу тісно від верстових стовпів, та і в лісі вони заважають, і тільки. «Іродові верстви», – ті, що серед лісу, – немов сатана підсовує під екіпаж. Водночас сухі пні, через які так само ламаються вісі, як і через верстви, – «поставлені Богом».

У цитованому розлозі уривку повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали», звертаємо увагу, винуватцями появи верстов на українських землях, попри жартівливий наратив, названі «проклята німота» і москалі, що відображає загалом Шевченкову позицію, висловлену зокрема в листі до Я. Кухаренка 1844 р., але вже в інший – серйозний – спосіб: «Був я уторік на Україні – був у Межигорского спаса. І на Хортиці, і скрізь був і все плакав, сплюндрували нашу Україну катової віри німота з москалями; щоб вони переказилися» [Шевченко 2003б: 32].

Звертаючись до поетичних творів у тому аспекті, що цікавить нас, – хочемо висловити припущення щодо образу стовпа в поемі «Юродивий» (1857), присвяченій «викриттю імперської тиранії... на всіх рівнях – держ., громадському, духовному, нац.» [Барабаш : 1044]:

О зоре ясная моя!

Ведеш мене з тюрми, з неволі,

Якраз на смітничок Миколи,

І світиш, і гориш над ним,

Огнем невидимим, святим,

Животворящим, а із гною

Встають стовпом передо мною

Його безбожні діла... («Юродивий») [Шевченко 2003а : 515].

Образ стовпа, що уособлює злочинні діла Миколи І, особливо зважаючи на доцентровий рух ліричного героя із неволі заслання до сто-

лиці імперії – «смітничка Миколи», – а в такій подорожі Т. Шевченкові довелося споглядати сотні верстових стовпів – може набувати обрисів верстового стовпа.

У поетичних творах Т. Шевченка верстовий шлях з'являється в поемі «Якби тобі довелось...» (написаній у Раїмі) як невольницький шлях з України до Сибіру для скутих путами арештантів, серед яких – «месник безталанний» [Шевченко 2003а : 191], що безстрашно просадив вилами панича-гвалтівника. Можливо, в автора таким чином спрацювала асоціація смугастих верстов з арештанською роботою. А в поезії «Ісаїя. Глава 35 (Подражаніє)» (Петербург), провіщаючи майбутній земний рай, верстові шляхи автор знову-таки розуміє як невольницькі, на зміну яким «вольнії, широкії, / Скрізь шляхи святії / Простеляться» [Шевченко 2003а: 285], якими прийде відродження й життя зокрема й в українські села, а раби позбудуться свого рабства:

...і не найдуть  
Шляхів тих владики,  
А раби тими шляхами  
Без гвалту і крику  
Позіходяться докупи,  
Раді та веселі.  
І пустиню опанують  
Веселії села [Шевченко 2003а : 285].

І. Огієнко у своєму перекладі Біблії – 35 глави Книги пророка Ісаї – говорить про «биту дорогу» – святу дорогу, якій котрась інша – несвята – не протиставляється: «І буде там бита дорога та путь, і будуть її називати дорога свята, не ходитиме нею нечистий» [Біблія]. Т. Шевченко натомість вводить у свій текст антонімічний до вольних, святих шляхів образ шляхів верстових; й у цьому вбачаємо приклад еруптивності підсвідомості митця. Образ верстових шляхів, відтак, набуває універсального значення, виступаючи символом невольництва загалом, а не лише українського.

**Висновки.** Ще до свого відвідування України 1843 р. Т. Шевченко зобразив московщину серед українського світу через образи москаля та верстового стовпа, вкопаного в рідну українську землю на полотні «Катерина». Верства для Т. Шевченка є зовнішньою ознакою московської присутності в Україні – «на нашій, не своїй землі...».

Сенси, пов'язані з образом верстового стовпа, на полотні «Катерина» та в повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали», перегукуються: верстові стовпи – знаки неволі на місцевості, де раніше витала свобода. Свідченням цього є могили – на полотні й у повісті, у якій автор недаремно висловлює свої міркування про те, що ж означають численні могили на українських землях, а розповідь про верстові стовпи безпосередньо слідує після відомих міркувань митця про значення могил на колись свободолюбивих Київщині і Полтавщині та руїн замків і палат на Волині і Поділлі. У повісті Т. Шевченко – у можливий за тих умов – несерйозний – спосіб – досить прозоро обвинувачує поневолювачів України: «прокляту німоту» та москалів-військових, поєднуючи, як і на картині образи москаля та верстви. Більшою мірою йому доводиться говорити натяками: замість того, щоб приносити користь, верстви дезорієнтують українців, стають причиною пошкодження їхнього майна. Звідси й непотрібність, недоцільність верстових стовпів на українських шляхах – де б вони не пролягали: чи то серед степу, чи то серед лісу. Загалом спостерігаємо внутрішнє неприйняття митцем цих імперських знаків у повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали».

Насамкінець, вбачаючи смисловий зв'язок між полотном «Катерина» та поезією «Ісаїя. Глава 35 (Подражаніє)», зауважимо: якщо на полотні ми бачимо два полярні світи: темний – злочинний московський – і осончений – скривджений український, то в поезії – два стани світу: перший – що в ньому панує неправда і неволя, і саме там верстові шляхи, і другий – що в ньому запанує Господня правда і простеляться вольні, святі – не верстові – шляхи. Тож одним із сенсів твору є перейденість московщини і відродження України, тим паче, що всі біблійні тексти, осмислені Т. Шевченком, завжди стосуються України.

Тож у поезії «Ісаїя. Глава 35 (Подражаніє)» Т. Шевченко висловлює віру в те, що Україна і світ загалом позбудуться рабства, уособленням якого є і верстові шляхи. Цей образ, відтак, набуває вселюдського масштабу. Останній текст, без сумніву, є кульмінаційним у Шевченковому творчому доробку в інтерпретації образу верстов, власне верстового шляху.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш Ю. «Юродивий». *Шевченківська енциклопедія* : в 6 т. Т. 6 : Т–Я. Київ : Наукова думка, 2005. С. 1042–1050. URL: [https://shron3.chtyvo.org.ua/Shevchenkivska\\_entsyklopediia/Tom\\_6\\_T\\_\\_Ya.pdf](https://shron3.chtyvo.org.ua/Shevchenkivska_entsyklopediia/Tom_6_T__Ya.pdf)? (дата звернення: 20.04.2022)
2. Біблія / в пер. І. Огієнка. Лондон : УБТ, 1962. URL: <https://only.bible/bible/ubio/isa-35/> (дата звернення: 26.04.2022)
3. Білецький О. Російська проза Т. Г. Шевченка. *Білецький О. Зібрання праць* : у 5 т. Т. 2. Київ : Наукова думка, 1965. С. 219–242. URL: <http://sites.utoronto.ca/elul/Shevchenko/Shevchenkoznavstvo/Biletskyi-Shevchenko-prose.pdf> (дата звернення: 24.04.2022)
4. Боронь О. Поетика повісті Тараса Шевченка «Прогулка с удовольствием и не без морали» (текст, контекст, інтертекст). *Слово і Час*. 2019. № 3. С. 59–69. URL: <https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/699> (дата звернення: 5.04.2022)
5. Демчук Н. Пейзаж у прозі Шевченка. *Шевченківська енциклопедія* : в 6 т. Т. 5 : Пе–С. Київ : Наукова думка, 2005. С. 23–26. URL: [https://shron3.chtyvo.org.ua/Shevchenkivska\\_entsyklopediia/Tom\\_5\\_Pe\\_\\_S.pdf](https://shron3.chtyvo.org.ua/Shevchenkivska_entsyklopediia/Tom_5_Pe__S.pdf)? (дата звернення: 20.04.2022)
6. Іванишин В. Непрочитаний Шевченко. Дрогобич : Відродження, 2001. 32 с.
7. Ласло-Куцюк М. Російські повісті Шевченка. *Ласло-Куцюк М. Творчість Шевченка на тлі його доби*. Бухарест : Мустанг, 2002. С. 257–280. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/18986/file.pdf> (дата звернення: 27.03.2022)
8. Словник української мови : в 11 т. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 25.03.2022)
9. Шевченко Т. Повне зібрання творів : у 6 т. Т. 2 : Поезія 1847–1861 / редкол. : М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 2003. 784 с.
10. Шевченко Т. Повне зібрання творів : у 6 т. Т. 6 : Листи до різних осіб. Київ : Наукова думка, 2003. С. 11–56. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev601.htm> (дата звернення: 15.04.2022)
11. Шевченко Т. Капітанша. *Шевченко Т. Зібрання творів* : у 6 т. Т. 3 : Драматичні твори. Повісті. Київ : Наукова думка, 2003. С. 290–340. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev309.htm> (дата звернення: 8.04.2022)
12. Шевченко Т. Княгиня. *Шевченко Т. Зібрання творів* : у 6 т. Т. 3 : Драматичні твори. Повісті. Київ : Наукова думка, 2003. С. 152–177. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev306.htm> (дата звернення: 9.04.2022)
13. Шевченко Т. Прогулка с удовольствием и не без морали. *Шевченко Т. Зібрання творів* : у 6 т. Т. 4 : Повісті. Київ : Наукова думка, 2003. С. 208–326. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev403.htm> (дата звернення: 3.04.2022)

REFERENCES

1. Barabash Yu. (2005). “Iurodyvyi” [“Iurodyvyi”]. *Shevchenkivska entsyklopediia* : v 6 t. – *Shevchenko’s encyclopedia in 6 vol.* Т. 6 : Т–Я. Kyiv : Naukova dumka, 2005. pp. 1042–1050. URL: [https://shron3.chtyvo.org.ua/Shevchenkivska\\_entsyklopediia/Tom\\_6\\_T\\_\\_Ya.pdf](https://shron3.chtyvo.org.ua/Shevchenkivska_entsyklopediia/Tom_6_T__Ya.pdf)? (data application: 20.04.2022) [in Ukrainian]
2. Bibliya [Bible] (1962) / v per. I. Ohienka. London : UBT. URL: <https://only.bible/bible/ubio/isa-35/> (data application: 26.04.2022) [in Ukrainian]
3. Biletskyi O. (1965). Rosiyska proza T. H. Shevchenka [The Russian prose of T. H. Shevchenko]. *Biletskyi O. Zibrannia prats : u 5 t.* – *Biletskyi O. The collection of works in 5 vol.* Т. 2. Kyiv : Naukova dumka. pp. 219–242. URL: <http://sites.utoronto.ca/elul/Shevchenko/Shevchenkoznavstvo/Biletskyi-Shevchenko-prose.pdf> (data application: 24.04.2022) [in Ukrainian]
4. Boron O. (2019). Poetyka povisti Tarasa Shevchenka “Prohulka s udovolstviem i ne bez morali” (tekst, kontekst, intertekst) [The poetics of the novel “The Walk with Pleasure and not without Morality” (text, context, intertext)]. *Slovo i Chas. – The Word and Time.* № 3. pp. 59–69. URL: <https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/699> (data application: 5.04.2022) [in Ukrainian]
5. Demchuk N. (2005). Peizazh u prozi Shevchenka [The landscape in the Shevchenko’s prose]. *Shevchenkivska entsyklopediia* : u 6 t. – *Shevchenko’s encyclopedia in 6 vol.* Т. 5 : Пе–С. Kyiv : Naukova dumka. pp. 23–26. URL: [https://shron3.chtyvo.org.ua/Shevchenkivska\\_entsyklopediia/Tom\\_5\\_Pe\\_\\_S.pdf](https://shron3.chtyvo.org.ua/Shevchenkivska_entsyklopediia/Tom_5_Pe__S.pdf)? (data application: 20.04.2022) [in Ukrainian]
6. Ivanyshyn V. (2001). Neprochytanyi Shevchenko [The unread Shevchenko]. Drohobych : Vidrozhennia. 32 p. [in Ukrainian]
7. Laslo-Kutsiuk M. (2002). Rosiyski povisti Shevchenka [The Russian novels of Shevchenko]. *Laslo-Kutsiuk M. Tvorchist Shevchenka na tli yoho doby. – Laslo-Kutsiuk M. Shevchenko’s creative work and the background of his time.* Bukharest : Mustanh. pp. 257–280. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/18986/file.pdf> (data application: 27.03.2022) [in Ukrainian]
8. Slovnyk ukraïnskoyi movy : v 11 t. (1970–1980) [The Dictionary of the Ukrainian Language in eleven volumes]. Kyiv : Naukova dumka. URL: <http://sum.in.ua> (data application: 25.03.2022) [in Ukrainian]
9. Shevchenko T. (2003). Poeziya 1847–1861 [The poems of 1847–1861]. *Shevchenko T. Povne zibrannia tvoriv : u 6 t.* – *Shevchenko T. The complete collection of works in six volumes.* Т. 2. Kyiv : Naukova dumka. 784 p. [in Ukrainian]
10. Shevchenko T. (2003). Lysty do riznykh osib [The letters to different people]. *Shevchenko T. Povne zibrannia tvoriv : u 6 t.* – *Shevchenko T. The complete collection of works in six volumes.* Т. 6. Kyiv : Naukova dumka, 2003. pp. 11–56. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev601.htm> (data application: 15.04.2022) [in Ukrainian]

11. Shevchenko T. (2003). Kapitansha [Captain]. *Shevchenko T. Povne zibrannia tvoriv : u 6 t. – Shevchenko T. The complete collection of works in six volumes*. T. 3. Kyiv : Naukova dumka. pp. 290–340. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev309.htm> (data application: 8.04.2022) [in Russian]

12. Shevchenko T. (2003). Kniakhynia [Kniakhynia]. *Shevchenko T. Povne zibrannia tvoriv : u 6 t. – Shevchenko T. The complete collection of works in six volumes*. T. 3. Kyiv : Naukova dumka. pp. 152–177. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev306.htm> (data application: 9.04.2022) [in Russian]

13. Shevchenko T. (2003). Prohulka s udovolstviyem i ne bez morali [The Walk with Pleasure and not without Morality]. *Shevchenko T. Povne zibrannia tvoriv : u 6 t. – Shevchenko T. The complete collection of works in six volumes*. T. 4. Kyiv : Naukova dumka. pp. 208–326. URL: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev403.htm> (data application: 3.04.2022) [in Russian]

---

## A. O. HUDYMA

*Candidate of Philological Sciences,*

*Assistant at the Department of History of Ukrainian Literature, Theory of Literature and Literary Creativity, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine*

*E-mail: [annahudyma@knu.ua](mailto:annahudyma@knu.ua)*

*<http://orcid.org/0000-0003-2081-0791>*

## THE IMAGE OF THE VERST PILLAR IN THE CREATIVE WORK OF T. SHEVCHENKO

In T. Shevchenko's creative work the image of the verst pillar is found on the canvas "Kateryna" (1842) and in the novels "Captain" (1855) and "The Walk with Pleasure and not without Morality" (1855–1856). The image of the verst path is also available in the poem "If you had to..." (1849) and in the poem "Isaiah. Chapter 35 (Imitation)" (1859). The image of the verst does not belong to the frequently used ones, but rather is on the sidelines of the artist's image system, given the loneliness of its use. Among the images of the Ukrainian world, it could not occupy a decisive place, because for real Ukraine – Shevchenko's Ukraine – such pillars are inauthentic and unnatural.

On the canvas "Kateryna" the micro-image of the verst pillar along with the macro-image of the officer are signs of "the world of Moscow-imperial evil" (V. Ivanyshyn), which harms the Ukrainian young ladies and the people in general. Using the expressive possibilities of fine art, the artist writes this world as dark as a contrast to the Ukrainian world, which is depicted as sunny.

In the novel "The Walk with Pleasure and Not Without Morality", written in exile, T. Shevchenko, recalling the versts, uses "the Aesopian language". To a greater extent, he has to speak with the hints: instead of benefiting, the versts disorient Ukrainians and cause damage to their property. From here comes the uselessness and inexpediency of the versts on Ukrainian roads – wherever they run: either in the steppe or in the woods. Speaking of the nature, we pay attention that T. Shevchenko speaks seriously and sublimely. There is no place for jokes and irony. On the contrary, the conversation about the versts acquires an outwardly frivolous, humorous connotation, which shows the author's internal rejection of these imperial signs: the versts in the steppe are close; the same ones in the middle of the forest are "Herod's versts" – as if Satan lays them under the crew. At the same time, the dry stumps, through which the axes break in the same way as through the versts, are "set by God".

In the poetic works of T. Shevchenko "If you had to..." and "Isaiah. Chapter 35 (Imitation)" the verst path is interpreted as slavery. The image of the verst paths in the last verse acquires universal significance, acting as a symbol of slavery in general, rather than only Ukrainian one.

**Key words:** T. Shevchenko, image of verst pillar, image of Muscovite, Ukrainian landscape, canvas "Kateryna".